

Dubbeltentoonstelling

'Rembrandt & Comenius' en 'Kijk Comenius', 12 juli t/m 15 september, Comenius Museum, Kloosterstraat 33, Naarden. Open: di-zo van 12.00-17.00 uur. Lezing over de tentoonstellingen op 21 juli door Henk Roos ('Rembrandt en Caravaggio') en 8 september door Lodewijk Wagenaar ('Een Toscaanse prins bezoekt Nederland'). Aanvang beide lezingen om 15.00 uur.

Van wie is dit portret?

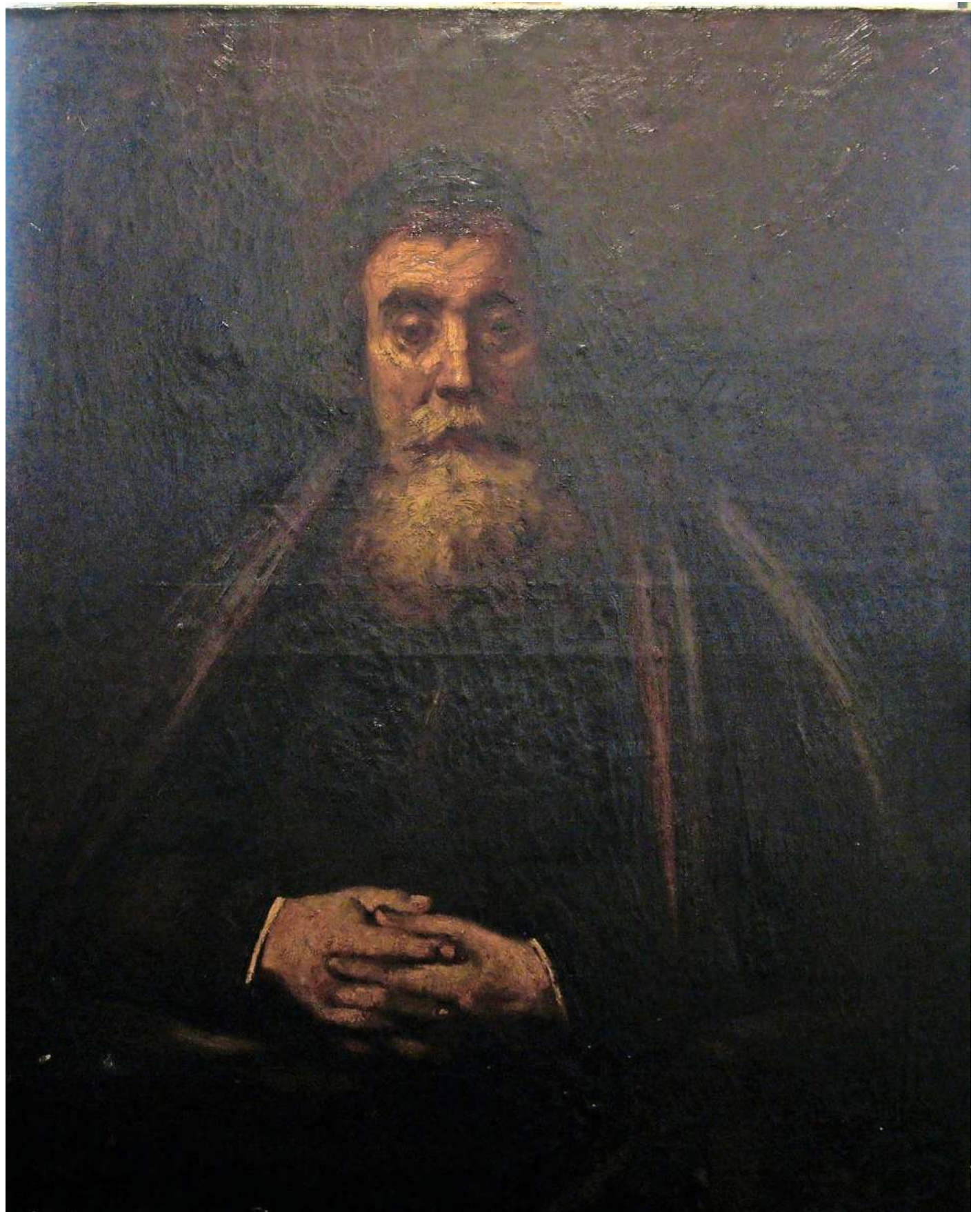
Twee redenen heeft het Comenius Museum dit jaar voor een nieuwe expositie: het Rembrandtjaar en de restauratie van een portret van Comenius, dat een kopie is van een schilderij dat Rembrandt maakte.

In beide gevallen is onderzoek gedaan naar het verhaal achter het schilderij en die verhalen wil het museum vertellen.

Henk Roos, voormalig tekenleraar op het Comenius College in Hilversum, heeft al ruim veertig jaar grote belangstelling voor de Tsjechische pedagoog, humanist, filosoof, theoloog en pionier van het aanschouwelijk onderwijs. Na zijn pensionering werd hij vrijwilliger in het Comenius Museum. „Nu ik deze tentoonstelling mocht helpen samenstellen, noemen ze me opeens 'curator'”, lacht hij.

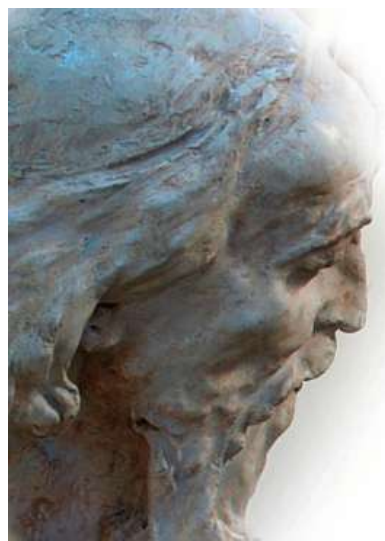
Dat Rembrandt in 1660 een schilderij maakte van Comenius, is nog niet zo lang bekend. Roos pakt er een boek bij van de grote man achter het Rembrandt Research Project, Ernst van de Wetering, en slaat het open. „Dit portret heette altijd 'Ritratto di Vecchio' (portret van een oude man), maar is een paar jaar geleden door Van de Wetering aangeduid als een portret van Jan Amos Comenius.”

Roos zag het schilderij in 1982 in het Uffizi in Florence en in 2006 in het Rembrandthuis. „Ik was diep onder de indruk. In 1982 had ik al het gevoel dat het wel eens een portret van Comenius zou kunnen zijn, ook omdat ik wist dat Comenius vanaf 1656 bij Rembrandt vlak om de hoek woonde.” Dat gevoel is nu bevestigd. Hoe het schilderij

Portret van Jan Amos Comenius, kopie naar Rembrandt van Rijn.

COLLECTIE COMENIUS MUSEUM NAARDEN

Beeld van Comenius.

FOTO PR

vervolgens in Italië terecht is gekomen is niet precies bekend, de tentoonstelling komt daarover wel met enkele hypothesen.

Het andere onderzoek gaat over wie de geschilderde kopie van het beroemde schilderij heeft gemaakt. „Het is een kopie van ongeveer honderd jaar oud, een jaar of tien

geleden door het museum op de kop getikt. Dit voorjaar is het gerestaureerd, schoongemaakt en voorzien van een nieuw achterdoek, want met name de achterkant was heel broos. De gelijkenis is duidelijk. Er blijken nog meer kopieën van dit werk van Rembrandt te bestaan in Duitsland en Noord Italië.”

Het werd een bijzondere zoektocht, waarbij Roos bijvoorbeeld welkom was in een paleis in Raccanigi bij Turijn, waar voor hem een kopie uit het depot werd gehaald. „Ik heb van alles bestudeerd en meerdere kopieën gevonden.”

Kunstverzamelaar

Roos vond een belangrijke aanwijzing in een tekst in een museum. Daarin wordt een ontmoeting beschreven, met een schilder die het Rembrandtportret op dat moment in Florence aan het naschilderen is. Dat was Nicholas Lochhoff. „Ik ben verder onderzoek naar die Lochhoff gaan doen en weet nu dat hij een Russische schilder was, die door tsaar Nicolaas II naar Italië was gestuurd om oude meesters te kopiëren. In mijn 'wishfull thin-

king' is de schilder dus Nicholas Lochhoff. Veel van zijn werk is later gekocht door een Amerikaanse kunstverzamelaar. Er is ook een apart museum in Pittsburgh met zijn werk. Daar heb ik mijn vermoeden neergelegd, maar het contact loopt nog niet makkelijk. Als het ooit bewezen zou worden, zou dat natuurlijk geweldig zijn.”

Pigmenten

Roos is enthousiast over de kwaliteit van de geschilderde kopie. „De blik is heel goed getroffen. De kopie is donkerder, 'schmutz getreu', noemen ze dat. Gemaakt op een moment dat het originele schilderij nog niet was schoongemaakt. Lochhoff heeft ook goed onderzoek gedaan naar pigmenten, mediums, harsen en olie.”

In 'Kijk Comenius' toont het museum nog veel meer portretten. Leidraad in dit deel van de dubbel-expositie is de wijze waarop door de eeuwen heen verschillend naar Comenius is gekeken in tekeningen, schilderijen, als 3D-beeld of gebeiteld in penningen en munten.

Marit Versteeg